

BLIJDSCHAP IN DE HEMEL EN OP AARDE:

over de focus van het evangelie

• Gerard Kramer

HOE KAN HET DAT HET BRENGEN VAN HET EVANGELIE SOMS DIRECT RESULTEERT IN EEN BEKERING, EN IN ANDERE GEVALLEN GEEN RESULTAAT HEEFT EN VRUCHTELOOS BLIJFT? HEEFT DAT TE MAKEN MET GODS 'AGENDA', EN IS ZIJN TIMING IN HET EERSTE GEVAL DOOR DE EVANGELIST FEILLOOS OPGEPIKT, EN IN HET TWEEDE GEVAL NIET? VERDIENT DE EVANGELIST DUS IN HET EERSTE GEVAL EEN COMPLIMENT, EN IN HET TWEEDE GEVAL EEN VERWIJT? OF LIGT HET TOCH IETS GECOMPLICEERDER, EN WORDT ER OP TWEE 'NIVEAUS', NAMELIJK IN DE HEMEL DOOR GOD EN OP AARDE DOOR DE EVANGELIST GEWERKT? IS HET MISSCHIEN ZO DAT WE NIET KUNNEN BEGRIJPEN HOE DIT PRECIES GAAT, EN MOETEN WE DAT OOK NIET PROBEREN?

Een schaap, een munt en een zoon

In Lukas 15 wordt een verloren zondaar - een mens die zonder God leeft - door de Heer Jezus achtereenvolgens vergeleken met een verloren schaap, een verloren munt en een verloren zoon. In alle drie de gevallen is er iemand die op zoek gaat en loopt het goed af: het schaap, de munt en de zoon worden gevonden (vss.5, 9, 32). Eind goed, al goed: er is daarom ook driemaal sprake van vreugde, in ieder geval binnen de gelijkenissen: bij de herder, bij de vrouw en bij de vader (vss.6, 9, 24). De blijdschap van de herder en de blijdschap van de vrouw over resp. het gevonden schaap en de gevonden munt worden expliciet vergeleken met blijdschap in de hemel, dan wel voor de engelen van God, over één zondaar die zich bekeert. Die laatste woorden zijn op zichzelf merkwaardig, want het schaap en de munt verrichten in de gelijkenis geen activiteit die wij met een bekering kunnen vergelijken. Alle activiteit wordt verricht door de zoekende herder resp. de zoekende vrouw. Beiden zijn een beeld van de Zoon des mensen die het verlorene - de verloren zondaar dus - zoekt. De Heer Jezus zegt over zichzelf dan ook dat de Zoon des mensen 'is gekomen om het verlorene te zoeken en te behouden' (Luk.19:10).

Speciaal: de verloren zoon

Bij de gelijkenis van de verloren zoon gaat het allemaal anders dan bij het schaap en de munt: de zoon wordt naderhand door zijn vader getypeerd als eerst verloren en toen gevonden, ja zelfs als eerst dood en toen weer levend geworden (15:32). Toch zien we juist in deze gelijkenis niet de beschrijving van de zoektocht van de vader die naar zijn zoon op zoek gaat en hem vervolgens vindt en thuisbrengt. De vader stond wel naar hem uit te kijken (vs.20), maar ging niet naar zijn zoon op zoek. De activiteit komt hier van de verloren zoon zelf: niet door iemand die met hem

sprak, maar door de omstandigheden kwam hij tot zichzelf en zag hij in dat hij verloren was. Hij was het zelf die zich voornam naar zijn vader terug te keren, en tegen hem te zeggen: 'Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, ik ben niet meer waard uw zoon te heten; maak mij als één van uw dagloners' (vss.18-19). Dat is een echte bekering: hier is sprake van oprecht berouw en het besef van eigen onwaardigheid. Dat de vader hem beter zou behandelen dan hij als verloren zoon voor mogelijk hield, moest hij toen nog ervaren.

Voorlopige conclusies

- Een verloren zondaar kan helemaal niets doen: hij is slechts verloren en dood, en is dus afhankelijk van God die zoekt en vindt.
- Een verloren zondaar moet wel degelijk iets doen: hij moet het volstrekt hopeloze van zijn toestand inzien en voor God erkennen dat hij van genade (=onverdiende gunst) afhankelijk is.
- Beide is kennelijk waar: God doet alles, en tegelijkertijd moet de verloren zondaar actief worden. De verloren zondaar weet niet wat God doet, maar God ziet wel wat de zondaar doet en heeft zijn redding op het oog.

Om het voorafgaande te illustreren bekijken we enkele praktijksituaties.

Reacties op de prediking in het Pisidische Antiochië

Paulus kwam samen met Barnabas tijdens zijn eerste zendingsreis in de synagoge in Antiochië in Pisidië. Op de tweede sabbat dat zij daar waren, ontstond er tegenstand van de Joden, die lasterend tegenspraken wat door Paulus werd gesproken (Hand.13:45). Paulus en Barnabas leidden uit deze tegenstand af dat zij het evangelie - hier aangeduid als het woord van God - van zich afstootten en zichzelf het eeuwige leven niet waard keurden. Dus gingen de beide evangelisten zich tot de volken richten (vs.46).

Nu zou je kunnen zeggen dat het duidelijk was dat deze Joden door hun houding bewezen dat zij verloren en dood waren. Waarom breekt God daar dan niet doorheen, zoals hij dat eerder deed toen Paulus de christenen vervolgde? Kennelijk dwingt God niemand. Deze mensen spraken het evangelie lasterend tegen. Maar waarom deden ze dat? Brachten Paulus en Barnabas het evangelie dan niet goed? Jawel, ze brachten het als het woord van God.

De heidenen, de volken, reageerden heel anders: zij waren blij en 'verheerlijkten het woord van de Heer en allen geloofden die tot het eeuwige leven bestemd waren'. U voelt de vraag aankomen: waren degenen die niet geloofden, dan niet tot het eeuwige leven bestemd? Dat staat niet in de

tekst. We lezen slechts hoe het kwam dat deze mensen, die een heidense achtergrond hadden, geloofden. Er staat niet bij hoe het komt dat de Joden lasterden en tegenspraken. Dat is volkomen voor hun eigen rekening, en wordt niet toegeschreven aan een eventueel verzuim van God om ook hen tot het eeuwige leven te bestemmen. Die conclusie mogen we dan ook niet trekken.

... en in Iconium

Korte tijd later kwamen Paulus en Barnabas in Iconium. Daarover schrijft Lukas: 'Het gebeurde nu in Iconium, dat zij samen in de synagoge van de Joden gingen en zo spraken dat een grote volksmenigte, zowel van Joden als van Grieken, geloofde' (Hand.14:1).

Opmerkelijk is dat er nu niet staat dat de mensen die deze grote volksmenigte vormden, gingen geloven omdat zij tot het eeuwige leven bestemd waren. Wat er wél staat, is dat dit een gevolg was van de manier van spreken van Paulus en Barnabas.

Ik heb me vaak het volgende afgevraagd:

- Hoe spraken Paulus en Barnabas dan?
- Waren ze zich dat bewust?
- Deden ze extra hun best?
- En zo ja, waarom deden ze dat dan niet altijd? Want het is echt niet zo dat er vanaf dit moment geen enkele tegenstand meer was en de mensen overal massaal tot bekering kwamen.

Vanzelfsprekend deden Paulus en Barnabas altijd hun best het evangelie inhoudelijk en naar de mensen toe overtuigend te brengen. Hadden ze zich deze keer soms beter of met meer gebed voorbereid? Hadden zij deze keer anderen gevraagd voor hen en voor de toehoorders te bidden? Deze vragen kunnen niet vanuit de tekst beantwoord worden. In ieder geval heeft de Geest van God ons via Lukas laten weten dat er duidelijk twee niveaus te onderscheiden zijn: in Hand.13 het niveau van de hemel, van God dus, en in Hand.14 het niveau van de aarde, waar zich de evangelist en de toehoorders bevinden. Wij, mensen, worden geacht zo te spreken dat de boodschap in al zijn ernst en aantrekkelijkheid overkomt. Maar we mogen ook weten dat er een God is die zoekt en vindt – en die daarbij mensen – evangelisten, of gewone mensen als u en ik - inschakelt die een eigen verantwoordelijkheid hebben, maar die tegelijk weten dat het niet hun overtuigingskracht, maar de goedertierenheid van God is die tot bekering leidt (Rom.2:4), en dat Hij het is die de bekering geeft (2Tim.2:25).

... en in Athene

In Athene heeft Paulus een indrukwekkende toespraak gehouden. Niet in de synagoge, al is hij daar wel degelijk geweest en heeft hij er met de Joden en de godsdienstigen

(jodengenoten, d.w.z. heidenen die de Joodse godsdienst aanhingen) gesproken. Ook niet op de markt, waar hij dagelijks sprak met de mensen die hij er aantrof. Over bekeringen in de synagoge of op de markt lezen we echter niets. Uiteindelijk leidt Paulus' contact met de Epicureïsche en Stoïcijnse filosofen tot een verzoek aan hem om op de Areopagus te vertellen wat 'deze nieuwe leer' inhield. Wat voor soort toespraak dit precies was, is niet helemaal duidelijk. Kreeg hij toestemming om op deze bijzondere plaats het evangelie te verkondigen? Of werd Paulus door een commissie van deskundigen ter verantwoording geroepen, gekeurd dus, omdat men meer inhoudelijk wilde weten of het acceptabel was wat hij verkondigde¹?

Hoe dan ook: Paulus' toespraak zat inhoudelijk knap in elkaar, en heel wat evangelisten hebben er in de loop van de eeuwen lering uit getrokken. Men heeft er o.a. uit geconcludeerd dat het goed is wanneer een evangelist, zoals Paulus dat hier doet, aansluit bij de cultuur en het denken van

de doelgroep. Dat zijn hier de filosofen, de intellectuele elite van Athene. Zulke mensen moet je via een hun vertrouwde invalshoek benaderen. Paulus heeft gezien wat er in de stad aan godsdienstige gebouwen en voorwerpen stond, en knoopt aan bij het opschrift 'Aan een onbekende god'. Over de ook voor deze filosofen interessante theologische kwestie wie met deze onbekende god bedoeld zou kunnen zijn, had hij duidelijk nagedacht. Daarnaast was Paulus thuis in de Griekse literatuur, en citeerde hij dichters als Aratus en Cleanthes² toen hij duidelijk wilde maken wat de relatie was tussen de Schepper en het schepsel. Had Paulus dat voorbereid? Had hij die passages paraat? Had hij gebeden om zo'n kans, om een gelegenheid de boodschap te mogen brengen aan deze denkers? Hoe dan ook, het laatste wat Paulus nog kan uitspreken - want het lijkt erop dat hij zijn verhaal niet heeft kunnen afmaken - is een algemene oproep tot bekering: 'Met voorbijzien dan van de tijden der onwetendheid beveelt God nu aan de mensen,

1. Zie over deze kwestie uitvoeriger mijn *De begintijd van het christendom. Bijbelstudies bij het boek Handelingen, deel 2: hoofdstuk 13-28*, Vaassen 2003, 117-119.

2. A.w., 125-126.

dat zij zich allen overal moeten bekeren, omdat Hij een dag heeft bepaald, waarop Hij het aardrijk in gerechtigheid zal oordelen door een man die Hij [daartoe] heeft bestemd, waarvan Hij aan allen zekerheid heeft gegeven door Hem uit [de] doden op te wekken' (Hand.17:30-31).

Wat was het resultaat van deze toespraak, en speciaal van deze afsluiting? Spot, en een beleefdheidsfrase: 'Wij zullen u daarover nog wel eens horen'. Sommige mannen sloten zich bij Paulus aan, onder wie Dionysius de Areopagiet - een lid van de raad, c.q. de keuringscommissie die Paulus had uitgenodigd - en een verder onbekende vrouw, Damaris geheten (vs.34). Over een gezelschap van gelovigen dat als plaatselijke gemeente in Athene heeft gefungeerd, lezen we niets.

Voor ons onderwerp is het volgende belangrijk:

- Aan Paulus lag het m.i. beslist niet: hij speelde op een doordachte wijze in op de doelgroep, en schroomde niet het oordeel te noemen en te wijzen op de noodzaak van bekering, omdat de Man die dood geweest was, maar uit de doden was opgestaan, eens rechter over allen zal zijn. Eerlijk gezegd heb ik zelf wel eens gedacht dat dit nou echt een toespraak was die Paulus op zo'n manier hield

dat een groot aantal mensen tot bekering had kunnen komen. Maar dat gebeurde niet. Had Paulus misschien toch niet genoeg gebeden? Lag het aan God? Had God voor die dag maar enkele mensen tot het eeuwige leven bestemd? Daarover staat niets geschreven, en dus mogen we die conclusie niet trekken. Alle verantwoordelijkheid ligt hier in de beschrijving bij de spottende dan wel beleefd reagerende toehoorders.

- God gaf hoe dan ook vrucht: minimaal twee mannen en een vrouw 'sloten zich bij hem (Paulus) aan en geloofden' (vs.34). Minimaal drie bekeringen dus! Oftewel: er was, zo weten we uit Lukas 15, die dag driemaal blijdschap in de hemel over drie zondaren die zich bekeerden! Dat wist Paulus niet van te voren. Hij had gezegd dat alle mensen zich overal moesten bekeren, en... er bekeerden zich drie mensen, in Athene! Dat was en is iets om God voor te danken, die het hart van deze mensen heeft geopend, zodat zij 'acht gaven op wat door Paulus werd gesproken', zoals het gezegd wordt van Lydia in Hand.16:14.

Lukas heeft er duidelijk niet voor gekozen ons steeds een compleet verslag te geven, maar, door de Geest geleid, heeft hij geselecteerd. Nu eens legt hij het accent op Gods kant, dan weer op de kant van de mensen. Zo geeft hij ons een evenwichtig beeld van wat er gebeurt bij de verkondiging van het evangelie en wil hij voorkomen dat we eenzijdige conclusies trekken.

Conclusie

We mogen en moeten het evangelie dus zonder voorbehoud aan allen overal verkondigen, en wel op zo'n manier alsof het van ons afhangt of mensen tot bekering komen of niet. We weten anderzijds dat alleen die mensen tot geloof komen die de Heer tot het eeuwige leven heeft bestemd. Wie dat zijn, weten we niet, en dat hoeven we ook niet te weten. Bij God is geen onrechtvaardigheid. We mogen Hem wel vrijmoedig bidden dat Hij harten opent, zodat mensen acht geven op wat wij spreken - zodat er ook in onze tijd nog veel vreugde in de hemel en op aarde is over zondaren die zich bekeren. Daarbij moeten we ons altijd realiseren dat God soeverein is: 'de wind waait waarheen hij wil' (Joh.20:8), en daar kunnen wij niets aan veranderen. Soms stort God tijdens een opwekking zijn Geest overvloedig uit en komen er voortdurend mensen tot bekering; soms is er jarenlang een geestelijke dorheid waar niet door heen te breken lijkt.

